

MÁNNÁKONVENSJÁNNÁ

AN:a konvensjávnná máná rievtesvuodaj birra, jali mánnákonvensjávnná gák dav aj gáhttju, biejaduváj 1989. Mánnákonvensjávnná li rievtesvuoda majt juohkka mánná galggá adnet ja gullu gájkajda 18 jage rádjáj gudi árru jali li rijkán. Mánnákonvensjávnná gáhttju de goappátjagá mánáj ja nuorajt mánnán.

Svierik háhttu dahkat buoremusát máhttá vaj mij mánnákonvensjávnná tjuodtju galggá duohtan sjaddat. Buojkulvissan vierttiji Svieriga ietjas lága ja njuolgasusá avtaárvulattja árrót rievtesvuodaj konvensjávnná. Svierik galggá gáhtset vaj mánáj rievtesvuoda e vadjaluvá ájnat duohtan váldeduvvi juohkka sajen sebrudagán, juohkka biejeve. Ráddidus aj galggá huksat vaj goappátjagá máná ja álessjattuga oadtju diehtet makkár rievtesvuoda siján li.

Rievtesvuoda tjuodtju sierra biehkijn gáhttjodum artihkkalin. Gávnnuji 54 artihkkala mánnákonvensjávnná ja 41 giehtadi rievtesvuodaj. Báhtsem artihkkala giehtadi gák rijká galggi mánnákonvensjávnná barggat.

Artihkkaliit 2, 3, 6 ja 12 gáhttju mánnákonvensjávnná oajvveprinsijpan. Da viehkedi div nuppijt artihkkaliit dádjadit. Gájkka artihkkala mánnákonvensjávnná aktan gulluji.



Mij lip artihkkaliit ávdás tjállám ja vehik oanedom dán affissaj vaj tevstav álkkebut dádjat. Mij lip aj bárdum artihkkaliit 10 sadjáj vaj vuojná majt da vuostatjin javlli.

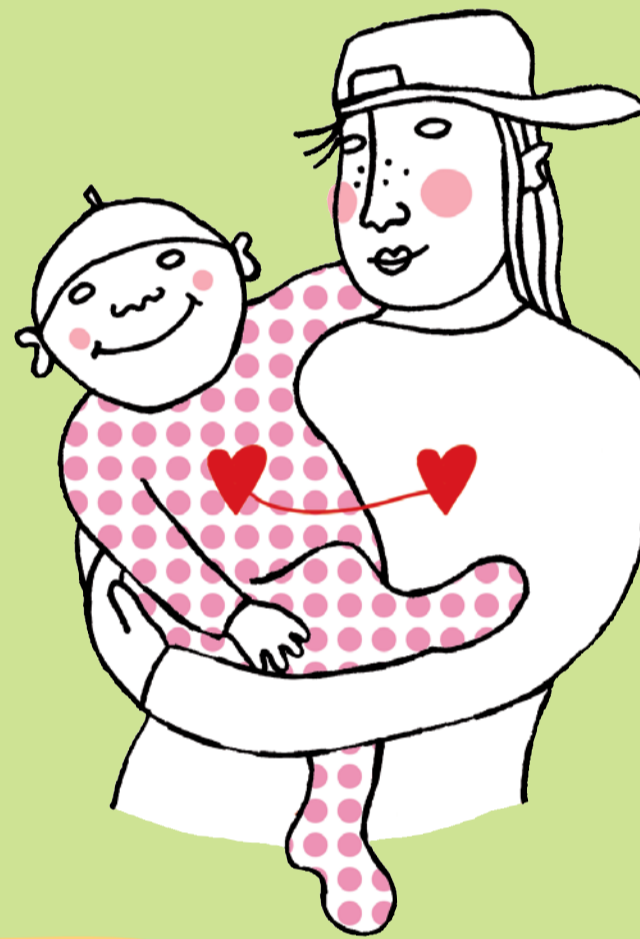


FÁBMO

- Dujna I rievtesvuota ietjat vuojnojt vaddet juohkka ássjen mij dunji guosská. Álessjattuga galggi gullidat ja div vuojnojt berustit. Gá fábmudahka jali duobbmastávlá giehtadallá jali mierret ássjen mij dunji guosská galga máhttet ságajda boahet.
- Dujna I moalggemfriddjavuota. Dat mierkki dujna I rievtesvuota áhtsát, duosstot ja diedoijt ja ájádusájt hádjet.
- Dujna I rievtesvuota usjudallat ja adnet makkár vuojnov sidá. Dujna I rievtesvuota ietjat jáhkkuj ja adnet makkár relijávnná sidá. Duv ájgáda oadtjoba div lájddit, valla ába goassak div ájádusájt badjel mierredit.
- Dujna I rievtesvuota sebrulattjan siebrijn árrót ja vállijt siebrijs áigus mannat. Dán aj oattjo tjáhkaniimjda sábratt guhkev li ráfálatlatta.

IDENTITÄHTTA

- Dujna I rievtesvuota namáv oadtjot ja rijká viesát árrót. Dujna I aj rievtesvuota guhkás máhttelis diehtet gudi div ájgáda libá ja sunnu huvso vuolláj boahet.
- Dujna I rievtesvuota ietjat identitáhtta. Identitáhtta gullu div viesádimmuota ietjat rijkán, div namma ja div berájuvota. Jus la div identitáhtta váldedum, galga viehkev oadtjot dav átsáidittat.



FUOLKKE

- Duv ájgáda div ávdás vásstedibá. Sáj galggaba dunji rádiijt vaddet gá dagá dakkárijt masi mánnákonvensjávnná dunji rievtesvuodav vaddá.
- Ij aktak div oattjo sieradit ietjat ájgádijs, ietján gá la dárbo ietjat diehti. Máhttá buojkulvissan dárbo jus ájgáda div ába buoragit huvsa. Dujna I rievtesvuota iejvvit goappás ájgádit jus ij dunji la nievrre.
- Jus dán ja div ájgáda sihtabihtit iejvvidit vat marjela gá lihpit sierra árrum máhttebihtit viehkev áhtsát ja guhkás máhttelis viehkev oadtjot dan rijkán gánná áro. Jus div ájgáda árraba sierra rijkán ja dij sihtabihtit iejvvidit galggá dat rijkka gánná áro div viehkedit.
- Duv ájgádjijn la aktisasj vásstádus div bajássjaddama ja ávdánime ávdás. Galggaba ussjojlt mij dunji buoremus la. Jus div ájgáda doarjagav dárbaibá galggá sebrudahka huksat vaj dárja gávnnu oadtjot, buojkulvissan sujto ja biejevveárrum.
- Jus i máhte báhtset ietjat fuolke lusi la dujna rievtesvuota sierra sujto ja viehkev oadtjot. Dujna I rievtesvuota sujto oadtjot vuohkáj dunji buoren.
- Rijka ma adopsjávnná miededi galggi gáhtset vaj adopsjávnná riehta mánná ja dán gut adopteriduvá buoragit vieso. Rijka agev galggi gáhttjat div buoremussa.

AVTA ÁRVVO

- Mánnákonvensjávnná dunji ja gájkka ietjá mánájda vaddá avta rievtesvuodaj ja avta árvov. Ij aktak div oattjo nuppástit. Dat mierkki ij aktak div oattjo nievrebut iehtjádus giehtadallat. Dán i ga oattjo nuppástaláduvvat jali stráfuduvvat masstak majt div ájgáda libá dahkam jali dahkaba.
- Gánna I álgoldis jali sispeldis sáhtusvuota, la rievtesvuota buorre viesomij. Jur gák iehtjáda galga mihástallamav ja iesjáhkov dábdádt. Dán galga duodajn sebrudagán oassálasstet. Dujna I rievtesvuota sierra huksuj ja duodde doarjagij.
- Gut gullu unnepláhkjuohkusij jali álggoáimmugij la rievtesvuota dan giellaj, kulturráj ja relijávnnáj mav juogá ja aná aktan iehtjádijt ietjat juohkusin.

ÁHPADU

- Dujna I rievtesvuota áhpadussaj. Galga vuodoskávláv oadtjot mavso daji mannat.
- Skávlán galga oadtjot ávdánit juohkáláhkáj ja gárvviduvvat ávdásvásstedidje viesomij friddja sebrudagán. Dán galga aj oahppat duohtan ulmuttij friddja- ja rievtesvuodajt váldet, div ájgádjijt, ietjat ja iehtjádijt kulturrav ja luondov.



STUVSSA, ASSTOÁJGGE, KULTURRA JA VUOJNADIBME

- Dujna I rievtesvuota asstoájjgáj ja vuojnadiimáj. Dujna I rievtesvuota oassálasstet kulturrá- ja dájdadáimájda.

BUORAGIT VIESSOT

- Gá álessjattuga mierredi mánáj birra de galggi gáhtset "máná buoremusáv". Dat mierkki álessjattuga agev galggi ussjojlt mij la dunji buorre ja gák márrádus dunji guosská. Dán galgá dav suojev ja huvsov oadtjot mav dárba. Avta ájnas la álessjattuga ájádalli "máná buoremussa" gá márrádus áilo mánájda guosská.
- Dujna I rievtesvuota viesot ja ávdánit. Duv rijkka galggá dahkat gájkka majt máhttá vaj náv sjáddá.
- Gut báhturin boadá, aktu jali soabmásijn, la rievtesvuota suojev ja viehkev oadtjot. Dán galga aj viehkev oadtjot fuolkijnat aktanit.
- Gánna I álgoldis jali sispeldis sáhtusvuota, la rievtesvuota buorre viesomij. Jur gák iehtjáda galga mihástallamav ja iesjáhkov dábdádt. Dán galga duodajn sebrudagán oassálasstet. Dujna I rievtesvuota sierra huksuj ja duodde doarjagij.
- Jus la váldedum suoddjidalájt jali suoddjidalájt la dujna rievtesvuota gehtjadahttet giehtadallamav vaj gájkka mij dunji gullu riektá mánná.
- Dujna I rievtesvuota sosiálalasj jasskavuotaj. Jus la dárbo de sebrudahka galggá viehkedit árromsájjin, biebmujn ja biktasij.
- Dujna I rievtesvuota viesot vuogijn mij dunji vaddá máhttelisvuodav ávdánit álgolis, sissjelis, vuojnjalattat, morálatlattat ja sosiálatlattat. Duv ájgádjijn la oajvveávdásvásstádus, valla jus dárbaibá doarjagav de galggaba dav oadtjot.
- Jus la juongalágásj nievres sujto, ávkkeadnema jali illastime vuolláj sjaddam la dujna rievtesvuota viehkev vaddájtijt oadtjot. Gullu dunji aj vájku la tortjura vuolláj sjaddam jali ietjálágásj bahás, háladantes jali vuollegis giehtadallama ja stráfá vuolláj, jali jus doaron la árrum.

DIEDEDIBME

- Dujna I rievtesvuota oadtjot diehtet gák div rijkán ja váráldin la, vuogijn mav dádjada, degu dal tidnij ja tv:a baktu. Da diedo majt oattjo, galggi div viehkedit ávdánit ja varres viesomav adnet.

SUODJE

- Duv ij oattjo ietjá rijkkál doalvot goappásj ájgádjij loabe daji.
- Dujna I rievtesvuota suoddjiduvvat lágadis nággimis ietjat priváhtta iellemin juogo de hejman jali gánná áro ja gánná la. Ij aktak oattjo buojkulvissan div brevajt ja biejevveirijijt loabe daji láhkát. Gullu aj gájkka ietjá vidjurjida gá diedo div birra giehtadáláduvvi. Ij aktak ga oattjo div gudnev jalik namáv vahágahttet. Láhkka galggá div garrasit suoddijt gájkka dakkár nággimij vuostij.
- Dujna I rievtesvuota suodjáj gájkklágásj álgoldis jali sispeldis bahádago, nievres sujto, tsábmmema, illastime jali ietjá ávkkeadnema vuostij.
- Dán galga suoddjiduvvat barggamis dunji vahágis bargoj, ma div tsaggi skávlán mannamis jali ietjáláhkáj ávdánimes. I ga oattjo ekonomalattat ávkken aneduvvat degu jus soames biednigijt oadtju div bargo ávdás ja iesjávno daji sjatta.
- Rijkáj ávdásvásstádus la div selgaj ja ietjá drogaj vuostij suoddijt. Rijka galggi huksat vaj i ávkken aneduvá drogaj dagádjijn jali vuobdedijn.
- Dujna I rievtesvuota suodjáj gájkka seksuálalasj ávkkeadnemij ja seksuálalasj illástimij vuostij. Dán galga buojkulvissan suoddjiduvvat ávkkeadnemis prostitusjávnná ja pornografidjan.
- Dán i oattjo doalvutit ja vuobddasit. Duv rijkka galggá gáhtset vaj náv ij sjatta.
- Dujna I rievtesvuota suodjáj gájkka ávkkeadnema vuostij ma div vahágahttet máhtti.
- Dán i oattjo tortjura jali ietjá bahás dago ávdáj boahet. I ga oattjo jábmemstráfáj duobbmiddallat jalik viesomáige fárrgaj. Jus mielat vuostij váldeduvá, fárrngidálá jali sisi lássiduvá de dat vierti marjemus gájjinnon ja náv oanegis ájggáj gák máhttelis. Álles ájgev galga alvájv giehtadáláduvvi. Dujna I rievtesvuota aktavuotaj ietjat fuolkijn dan ájge gá la fárgan ja div ásse galggá háhppelit giehtadáláduvvat. Duv rievtesvuoda mánnákonvensjávnná milta aj dunji gulluji vájku la mielat vuostij sisi lássidum.
- Jus la 15 jage vuollelin galga suoddjiduvvat doarjoja oassálasstemis. Jus la dárurj boahttum galga dav suojev ja sujto oadtjot mav dárba.
- Jus bahádago ávdás gátteduvá, jali jus gávni dán la bahádahkuj sivvan, galga alvájv ja gudnijn giehtadáláduvvat. Fábmudagá ja institusjávnná gejt dujna I aktavuota rievtesvuotaaprosessa bále, galggi dunji hebadum. Dujna I rievtesvuota viehkev oadtjot juridikkatjiepbes. Duv ássejv galggi giehtadallat ruvva máhttelis. Ij aktak div oattjo bággit giehtetjiv mav diedá jali dábdádit mav illa dahkam.

MÁNNÁKONVENSJÁNNÁ BIRRA

- Mánnákonvensjávnná gullu dunji 18 jage vuollelin. Mánnákonvensjávnná gáhttju goappátjagá mánáj ja nuorajt "mánán".
- Gájkka rijká galggi dahkat mij la máhttelis rievtesvuodajt mánnákonvensjávnná tjádáidittat. Dat mierkki sij agev galggi gáhttjajit dav tjuovvot mij mánnákonvensjávnná tjuodtju.
- Jus lága ja njuolgasusá ietjat rijkán dunji vaddi inep jali buorep rievtesvuodajt gá ma dánna mánnákonvensjávnná tjuodtju, galggi rijká lága ja njuolgasusá tjuovvustit.
- Duv rijkán la ávdásvásstádus gáhtset vaj goappátjagá máná ja álessjattuga dábdit mij mánnákonvensjávnná tjuodtju.

Mánnáoahtse birra

Svierigin li gájkka mánáj ja nuoraj 18 jage vuollelin oahtse. Ulmusj mánnáoahtse, biejaduvvá ráddidusá ja sán la oajvven stáhta fábmudagán namájn Mánnáoahtse. Mánnáoahtse lunna barggi bájken 20 ulmutja mánáj ja nuoraj rievtesvuodaj. Mij átsáidip gák mánnákonvensjávnná sebrudagán oajmmá, diededip dan birra ja oajvvasusá boahet gák lága ja njuolgasusá Svierigin lulun rievdat vaj li mánnákonvensjávnná buohta. Mánnáoahtsen la aktavuota mánáj ja nuoraj ja átsát sijá vuojnov moat- telágásj gáttávlávisán. Máhttudagáv mav oadtjot gák máná ja nuora ietjasa

árgav dábdit doalvov vijdábut sidijt gudi mierredi kommuvnáj, lánddadik- kijn ja fábmudagájn valta aj ráddidussaj ja rijkabávváj. Mánnáoahtse galggá:

- Ávdástit mánáj ja nuoraj rievtesvuodaj.
- Vuodedit mánnákonvensjávnná tjádáidimev.
- Gátsedit vaj mánnákonvensjávnná tjuovvustit.
- Diededit ja ságastimev dahkat.
- Aktijijt diedoijt mánáj ja nuoraj viesomvidjurij birra.
- Adnet rijkajgasskasasj diehtoláduvvi mánnákonvensjávnná birra.



Barnombudsmannen
Pávstáadressa: Box 22106, 104 22 Stockholm
Guossidimádrassa: Norr Mälástrand 6
Telefávnná: 08-654 29 50
Fákka: 08-654 62 77
E-pávstá: info@barnombudsmannen.se
Webbasadje: www.barnombudsmannen.se